

Zorko Simčič | Človek, ki je ubijal ...

Ustavil se je pred lepakom, na katerem je roka s korcem nalivala bledi deklici v posodo kadeče se juhe. V kotu se je oglasil telefon. Mladi tajnik je stopil proti oknu in dvignil slušalko.

»Tajništvo... da... da...« Potem je bilo dolgo časa vse tiho in tajnik je pričel risati vzporedne črte na papir pred seboj. »Ah, da... bomo sporočili tudi časopisom, dobro... seveda, lahko damo tudi vaš naslov, seveda, bom napisal...« Skozi odprta usta je vdihnil zrak, z desnico pa je pritegnil kos papirja in si nekaj zapisoval. »Seveda... seveda... vem, da vam ni do tega, da pridete v časopis, morda vam bo še nerodno... da, da... ampak tako... seveda. Pobuda in opomin tistim, ki še niso darovali za naše siromake... Se klanjam! Da... da... da...«

Potem je treščil slušalko na vilice in kakor zmešan pogledal na slugo, ki je čakal na pošto in si med vrati natikal rokavice.

Sedel je in prisluhnil vedno bolj oddaljujočemu se loputanju vrat. Nemirno se je dvignil, odrinil kup zrezanih časopisnih člankov o usmiljenosti in narodni dolžnosti in stopil k oknu. Pogled mu je topo splaval prek grmičevja, golih dreves, mimo delavcev, ki so tik pod oknom mešali pesek in cement.

Strojepiska v levem koncu sobe je prenehala z enakomernim udarjanjem. Nečesa ni znala prebrati in zato se je počasi bližala tajnikovi mizi. Potem zopet enakomerni udarci pisalnega stroja, brnenje zvonca nad vrati in šumenje stroja nekje v daljavi.

Mladi tajnik je sedel in začel prebirati prošnje. Požgani domovi, matere z deseterimi pol golimi otroki, možje s šibkimi prsmi in suhim kašljem na ustnih — vse brez dela, brez cilja, brez volje in z edino besedico, kakor blazneži, ki so na vse drugo pozabili: jesti!

Po stenah krog in krog pa vise lepaki, kjer neznane roke s korci nalivajo kadeče se juhe bledim deklicam v posode. In kjer se človeku ustavijo oči po hodnikih in cestah — sami otroci, ki stegujejo izsušene roke in dobivajo toplo juho...

Prošnja za prošnjo... In mladi tajnik je literat, človek z domišljijo, ki mu v groznih barvah slika vso bedo pred oči. Mlad človek je, ki mu je krivica tuja beseda. Človek, ki bi v hipu rad obrnil ves svet in iztrebil vse, kar brani ljudem, da bi si bili bratje. Mlad človek, ki mu vse prebrane in premlete misli gradijo nova pota do sveta, ki bo svet pravice in enakosti...

Najrajši bi zmečkal vse te papirje, da ne bi nikoli več videl z muko sestavljenih stavkov, nerodnih besed in okornih črk, ki vsaka zase kriči do neba o ponosu, večjem od kraljevskega, ki je bil zlomljen, preden je bila napisana besedica: jesti! In zopet prošnje... Prošnje... in telefon, iz katerega govori zamaščen glas, naj dajo njegovo ime v časopise, saj ne zaradi časti, ampak zato, da bi se tudi drugi spomnili in pomagali našemu milemu, v hudih težavah preizkušenemu narodu... In mladi

gospod tajnik se klanja in piše in obljublja, se zahvaljuje in preklinja svet in vse tiste roke, ki nočejo biti neznane, kakor so roke na lepakih, ki delijo toploto in usmiljenje...

Sedem minut je čez enajsto. Ura sredi dolgega hodnika neslišno teče. Sive stene, vrata poleg vrat in med njimi veliki rumeni lepaki. Trkanje, butanje vrat in prerivanje pod uro, kjer stoji črna gmota ljudi. Prav na koncu hodnika je vhod v zadnje pisarniške prostore in tam ni nikogar. Samo cigaretni dim, ki se vije pred vrati, se počasi zgublja.

Stopnice do prvega nadstropja so prazne in prav pod njimi se je ustavil mlajši moški. Uro in pol se je sprehajal pred poslopjem, kakor da nekoga pričakuje.

Dvakrat je že stal na prvi stopnici, pa se je vedno znova obrnil, kakor da je kaj pozabil. S prsti se je dotikal sten in, ko sta prišla dva gospoda iz prvega nadstropja, je segel z rokami v žepe in nekaj iskal. Ko sta zginila za vrati, je zopet mirno obstal.

Četrt na dvanajst. Mož se ustavi na ovinku stopnic. Pri vsakem koraku, ki ga naredi, obstoji, položi levico na brado in obrne glavo proti desni, da mu zašumi v dlani. Z gornjega hodnika je slišati govorjenje čakajočih in zdi se, da to moža sila vznemirja.

Kam, za Boga? — Gor... k njim... k drugim... — si skuša mirno dopovedati. — Zakaj sploh premišljuješ? Poglej, koliko jih je... in koliko jih je med njimi, ki prosjačijo... Ti pa ne boš prosil. — Ne, ne! Nikdar ne bom prosil... — Ha, ha! — Ah! Hitro bi vstopil, povedal, pri Bogu, da ne bo besedica zlagana, in gospodje bodo rekli: Ej, siromak si, pa ne po svoji krivdi! Kako da še nikoli nisi prišel k nam, saj si bolj potreben od vseh teh, ki so stali pred teboj in ki še stojе za teboj. Posodimo ti, saj vemo, da nič nočeš v dar... In če boš še potreboval, pridi! Ne! Jaz naj bi prosil! Jaz — prosil?! Samo posodijo naj... in to je vendar njihova dolžnost... — Prosjačiš! — Nikdar! — Potrkal boš in v tistem hipu boš eden izmed tisočerih, ki dan na dan hodijo od vrat do vrat in prisluškujejo gluhiim udarcem svojih členkov. In če ti misliš, da ne prosiš — kdor te bo videl z upognjenim hrbtom in kazalcem, ta si bo mislil svoje...

S hodnika je slišati glasen smeh. Mož se obrne in spreleti ga misel, da je med ljudmi v vrsti kdo, ki ga pozna. Počasi stopi korak nazaj in se znova ustavi. Oči mu negotovo stečejo za umazanimi lisami izsušenih blatnih luž na stopnicah. V pritličju zapojejo vrata in vedno več ljudi prihaja po stopnicah. Kakor da so se vse oči ustavile na njem, se mu zazdi.

Počasi se dviga, kakor bi trgal podplate z nalepljenih stopnic in kakor bi se moral za vsak korak, ki ga napravi, sproti odločiti. Ves teden se je že spravljal na to pot, včeraj je bil že tik pred poslopjem, pa se je vrnil tja v predmestje in se zazrl v zapuščen murvin drevored in umazano kočo med grmičevjem in kupi črepinj. Ali bo tudi danes zabil vse dopoldne... Ne! Pogumno bo stopil in se postavil zadaj v vrsto za starca, ki nenehoma hudomušno mežika cigančku.

Še tri stopnice, še dve, še ena... množica oči ga objame in v grlu ga nekaj stisne. Trdo hoče stopiti naprej, kakor se je namenil, potem pa steguje vrat, ko da išče številko sobe. Korak se mu ustavlja, sunkovito vrže noge naprej in potem ves zardel odhiti mimo čakajočih kakor človek, ki se mu strašno mudi po dolgem hodniku, mimo starca, ki še vedno mežika in se za nikogar ne meni. Tik pred vrati na koncu hodnika se ustavi.

Nekje v hrbtu začuti, da so se vsi obrnili in da gledajo za njim. Dvigne roko, da bi potrkal, pa mu omahne in z nohti obeh palcev drsi prek prstov, ki so se začeli potiti. Zastrmi skoz okno in nagrbanči čelo, kakor da se ne more spomniti, čemu je sploh prišel.

Moj Bog! Samo prositi ne! Ne! Ne bom prosil, nikdar! — Ponosno, skoraj ježno je dvignil oči in pogled se mu je ustavil prav na obrazu blede deklice, ki nastavlja posodo za juho. Sklonil je glavo in pomislil na svoje štiri, kako zaman čakajo na roko, ki bi jim nalila, pa četudi samo kropa.

Pol dvanajstih. Ljudje sredi hodnika so pričeli mrmrati in odhajati domov. Za danes konec! Kar odleglo je možu, ko je videl, da je sam. Bilo mu je kakor človeku, ki se je na pol odločil, da bo grešil, in se je bal, ne zato, ker bi ga bilo sram grešiti, ampak edino še zaradi ljudi, ki bi ta njegov greh videli.

Mož je težko dihal, kakor da ima daljno pot za seboj in še bolj daljno pred seboj in ne, da mu je treba samo dvigniti roko in udariti po lesu. Stopil je trdo k vratom in oči so se mu plašno sprehajale mimo strjenih kepic bele barve in luknjic, ki so jih naredili risalni žeblički. Zaprl je oči, skrčil kazalec desnice, upognil zapestje. Še preden se mu je obraz popolnoma umiril, so se vrata sunkovito odprla.

Mladi tajnik, malomarno oblečen v plašč z zavihanim ovratnikom, je stal med vrati. Kakor da nikogar ne vidi, se je obrnil in zaklical dekletu, ki je odpiralo vrata v sosednjo sobo.

»V Opero! Zadnji čas, če še mislim dobiti vstopnico za zvečer!«

Potem je hotel stopiti naprej in skoraj radovedno se je zagledal v moža pred seboj.

Mož se je čudno nasmehnil. Nekam v zadregi. Kakor prijatelj prijatelju, ki ga dolgo ni videl in sedaj skoraj dvomi, da bi ga še spoznal. Svetel blesk mu je žarel z oči. Dvignil je levico in začel odpirati pest.

»Prepozni ste!« se je oglasil tajnik in ga pogledal kakor človeka, ki mu hoče ovirati pot. V mirnem glasu je bilo skrito čudno sovraštvo. »Pridite jutri!« Odhitel je po hodniku. Kar prek dveh stopnic se je spuščal in na ovinkih se je prijemal za svetle krogle na držaju.

Mož je še vedno stal na mestu. Ni sklonil glave in čudni nasmešek mu je še vedno ležal na ustnah. Samo oči so zgubljale blesk in čez čas so se mu tudi smehljajoče se ustne v krčevitih sunkih spremenile in se zresnile. Kakor da mu je žal za mladega človeka... Čutil se je grešnik, ki se mu je po dolgi borbi zahotelo greha, pa je grešil samo toliko, kolikor je bil pripravljen grešiti. Ogoljufan je stal pred vrati, ki so se vedno pogosteje odpirala in skozi katera so prihajali ljudje žarečih lic in oči. Tako beden ni bil še nikoli in ne tako brez vsega

kakor v tem trenutku. Ni se dobro zavedal, kaj se je zgodilo, samo tako mu je bilo, kakor da je nekaj zgubil, nekaj, zaradi česar je še bilo vredno živeti. Vse se je zrušilo. Ne v tistem hipu, ko je bil pripravljen, da se bo zrušilo, ampak v trenutku, ko je pristal na misel, da se ne bo več boril proti temu, da se mu ne bi začelo rušiti. Strastno je zamahnil z zobmi po ustnicah in se zagrabil za prsi, kakor da bi jih hotel zdrobiti.

»Bedak!«

Potem se je nasmejal. Tiho in sunkovito, kakor se smeji zmešani otroci sami sebi. Hodnik pred njim se je zazibal in, ko je stal vrh stopnic, ga je zapeklo krog oči. Iz vsake stopnice pod njim sta nastali dve stopnici, iz teh novi dve, vedno več, vedno več in potem so se pričele zapletati in plesati.

Skoz okno so se mu bližala drevesa. Ob robovih oknic so se širila, rasla, se dvigala prav v nebo in se znova nižala, dokler se ni vse skupaj zgubilo.

Mladi tajnik pa je hitel čez cesto, premišljeval o neusmiljenosti ljudi in si veselo kimal. Mirno kakor človek, ki še nikoli ni ubijal.

Polde Legat

Deklica s češnjami

I.

Od osme do devete vsako jutro pride
po naši ulici samotni voz, ves star in smešen.
Na njem je deklica, ki krilce iz preproste žide
ji je pobarval sočni sok škrlatnih češenj.

Ko v sinje dalje so oči ji potopljene
in z njo je pesem polj in rožnate mladosti,
še misli so ji sončne in še vse rumene
v tem jutru, ko še ne pozna skrivnosti.

II.

Ah, deklica s cvetočim grozdom češenj v roki,
zakaj te ni več sem v samotno mesto,
da bi prišla kot svetlo sonce pod oboki
zastritega neba. Zakaj te ni na našo cesto?

Zdaj je pomlad in kakor lani
se spet krivijo češnjeva drevesa.
Morda so tvoji mladi dnevi doigrani
in spiš in nad teboj šumi cipresa?